

est Verbum Dei caro factum est, & habitavit in nobis: reddite vicem, efficiamini spiritus: & habitate in illo, qui caro factus est. & habitabit in nobis: Caro generaliter pro congenita proclivitate ad vitam ac hostilitatem virtutum; & pugnam contra spiritum male audit apud homines: ergo Dei filius dicitur factus non anima, sed caro; ut carnis ignominiam sibi assumente, absque ulla contagionis labe ex tanta ejus benignitate, ac pietate homines, conciperent spem, ac contenderent se ipsos filios Dei fieri tanquam si dicat, filius Dei factus est caro: Reddite vicem, efficiamini spiritus, nolite desperare vos fieri posse filios Dei, nemo ergo desperet, ut de postis carnis infirmitatibus, possit elevari ad sublimitatem filiorum Dei, cum ait: Verbum caro factum est: Vide supra q. 5.

Filius Dei factus est caro, homo speret se fieri filium Dei.

32. D. Cyril.

Secundo, Noster D. Cyrill. Alexandr. lib. de recta in Dominum nostrum Jesum Christum Fide. Sic ait: Illud Verbum: quod inexplicabili modo supra omnem humana mentis capium eluxit; ex Deo Patre humanam naturam descendens, & in id, quod non erat, se dimittens, ex muliere quoque nasci dignatum est, non quod in ea exinanitione perseveret: Nota sequentia: Sed in deum se ostendat esse: atque in natura nostra forma in terris appareat: Quid est, quod Divinum Verbum, nec dicitur homo, nec anima, sed caro, quod est quid valde abjectum & infimum. Vide consilium Divinæ sapientiæ: Descendit ad summam exinanitionem, ac demissionem naturæ humanæ: Ut Deum se esse ostendat: In ipsa quoque objectione sublimissime fulget, ac nitet Divinitas, ac si tantæ humilitatis ostentatio sit aperta Divinitatis declaratio.

In humilitate immitat ac fulget Divinitas Christi.

33.

Ut Christus Dominus ingrederetur Ierosolymam pompatico triumpho, præcipit adduci sibi, non equum, sed asinam, ait suis discipulis: Invenitis pullum asinae alligatum, cui nemo unquam hominum sedis, solvite illum, ad ducite. Luc. 19. num. 30. Si Christus communem hominum modum in omnibus scetabat: cur modo eligens asinum tantam novitatem, ac singularitatem quærit in eo, ut non patiat alteri servisse, asellum: Cui nemo unquam hominum sedis: Ut fieret manifestum quantum erat inter ejus, ac aliarum imperium, & quantum præter usitatum morem; quia alij; ut ostentarent suos triumphos quærebant nobiles equos, & currus ornatos, ac multum compositos, bellicæque instrumenta: At meus Jesus novus Imperator, novo modo quærit humilem asinum, quia ipsa sua humilitate, ac abjectione subjecit, ac devicit omnes gentes, omnes populos, omnemque æreas potestates, omnemque principarum visibilem, ac invisibilem sua humilitate speravit, ac destruxit. Divus Chrysostomus homil. 97. in Matthæum ait: Ecce rex tuus venit mansuetus, ascendens super jugalem, & pullum novum, non curru ut Reges ceteri agens, non velegalia exigens, non elatus tumores, nec satellitibus constipatus: sed magnam undique monstrans humilitatem. Interrogant ergo Judæi quoniam regum asina vultus Ierosolymam intravit; neminem profecto præter Christum dicere possunt. Vide in Indice, verbo Humilitas: ubi multa de hac re.

In humilitate & abjectione triumphat Christi majestas.

D. Chryl.

34. Tertio, Si scriberetur: Verbum factum est anima, vel homo, qui animam includit quæ fit à Deo per creationem: exprimeretur id quod Deus nobis dedit. At verò cum apponitur caro factum, denotatur id quod ab hominibus accepit, nam Virgine sanctissima cooperante, caro data est à natura humana, eximiam magnitudinis est accepta pro palare, concessa verò sua dona silentio involvere suum catalogum inquit Divus Matthæus: Liber generationis Iesu Christi, filij David; & pergens subdit, David autem Rex genuit Salomorem: Cur Rex introducit ut pater Salomonis, non vero ut pater Christi? quia dum filius Davidis narratur: natura ab eo accepta manifestatur, si vero regis titulo insignitus esset, corona à Deo concessa exprimebatur: De postulantibus accepit eum pascere Jacob servum suum. Psalm. 77. num. 71. Vide tom. 1. in Evangel. lib. 1. cap. Psal. 77. 1. quæstione 61. num. 150. & cap. 5. quæst. 57. num. 165.

34.

Magnificus commemorat accepta carnes dona data.

Matth. 1.

35. Theophyl.

Quarto, Theophyl. Addeimus ergo per hoc, quod dicitur, Verbum caro factum est, quia ipsum Verbum est homo, & filius Dei existens factus est filius mulieris, quæ principaliter Dei genitrix nuncupatur, tanquam Deum in carne genuit, tanquam rationem assignans Evangelista, cur ubi primum Verbi Divini incarnationem induxit, protinus non expressam mentionem Divinitatis, sed carnis, quam & Mariæ Deiparæ carne Verbum assumpserat, mutavit: quæ principaliter Dei genitrix nuncupatur, tanquam Deum se carne genuerit: tanquam de ipsa carne maxime ostentationem faciens, de eoque se multum glorificans. Suas sodales invitat Anima sancta. Cant. 3. n. 11. Egredimini & videte filie Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua, in die desponsationis illius: & in die latitæ cordis ejus. Diadema assumptum à matre, vocat humanitatem, quam Verbum Divinum in instanti Incarnationis assumpsit, ut tenent Philo, Cassiodorus, Gregorius, Guilelmus, Honorius, Beda, Haymol. Alcuin. D. Bernard. serm. 2. de Epiphania. Itaque dum Verbum Divinum carnem assumpsit in Mariæ utero, dicitur coronari à Matre sua, & cur caro assumpta ex Virgine Maria à Verbo dicitur illius corona; Corona signum est gloriæ, majestatis, ac magnificentiæ, in æstimatione est caro Virginis Divino Verbo; ut sit illi tanquam corona suæ gloriæ, magnificentiæ, ac ostentationis, D. Ambrosius lib. de Virg. Institur. cap. 16. ait: Beatus est Maria uterus, qui tantum Dominum coronavit, quando formavit, coronavit eum quando generavit. Suprema Divina majestas, à quo coronam accipit, quæ supremum principatus insigne est à sacratissimo utero Mariano: qui tantum Dominum coronavit. Vide tom. 1. in Evangelia tom. 3. & tom. 2. in Apocalypf. in Sybillario. Verb. Maria.

Cant. 3.

Philo.

Cassiodor.

D. Gregor.

Guilelm.

Honor.

Beda.

Haymo.

Alcuinus.

D. Bernard.

Deus maxime gloriatur de carne Deiparæ.

D. Ambros.

36. Theophyl.

Quantò, ad eadem verba: Theophyl. Factus est filius mulieris, quæ principaliter Dei genitrix nuncupatur tanquam Deum in carne genuerit: Ac si innuat Evangelist dum ait: Verbum caro factum est: ob eximiam puritatem carnis Virginæ Mariæ, ac si illa summa puritas Deum sollicitaverit ad eam sibi hypantiendam

uniendam, ut ex illa unus fieret homo Deus. Ad hoc tendit D. Gregor. Nyssenus serm. de Ortu Christi, dicens. O beatam illam carnem quæ propter insignem puritatem, bona ad se traxit: in aliis enim omnibus vix anima pura sancti Spiritus adventum acceperit, hic autem fit caro spiritus receptaculum: O excelsa & summa puritas Marianæ carnis, in aliis vix anima invenitur receptaculum Spiritus sancti, At in sanctissima Deipara non solum ejus anima, sed etiam ipsamet ejus caro fit receptaculum Spiritus sancti, ac totius Trinitatis; hic autem fit caro spiritus receptaculum.

Caro Virginis Receptaculum Divinitatis.

37.

Ait Sanctus Doctor: Propter insignem puritatem bona ad se traxit: Tam excellens & præclara est puritas Virginis Mariæ, quæ Deum summum bonum ad se traxit: ut ex ejus visceribus Filius Dei nascetur, & ex ejus carne Verbum caro factum. Sic Deus complacuit sibi in tanta puritate, ac sanctitate, ut Deum ad se traheret, ut talem carnem sibi uniret: Propter insignem puritatem ad se traxit omnia bona. Unde satis piè, & devotè Richardus de sancto Laurent. lib. 6. de Laudibus Mariæ. Sicut Maria dicere potest de sapientia Dei, ex ea carnem assumentem. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa Sapient. 7. num. 11. Sic & Christus, de Maria venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, quia natus sum mundus de munda, immaculatus de immaculata, & de Virgine Virgo. Bene se habet, quod sanctissima Virgo in filio suo Jesu dicat: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. At cum Deus sit summum bonum in se continens omnes perfectiones, quomodo aude dicere Richardus quod Christus verus Deus, & homo genitus ex visceribus Mariæ dicit: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa: quantum, nempe, poterat inveniri in una pura creatura, ut excellentius quid non possit dari, ut de Virgine nasceretur Virgo, de munda mundus, de immaculata immaculatus, generosus de regia matris stirpe, piè magnificus de eximia Matris pietate, & gloriosus, de tam sublimi illius gloria, de tanta puritate, ac sanctitate Mariæ Virginis. Plura vide in Sybillario Verb. Maria.

Richard. Sap. 7. De bona in Deipara, ut dicitur, quod omnia venerunt cum illa.

QUESTIO III.

Quare cum dicitur Verbum caro factum statim subditur, & habitavit in nobis?

38.

Theol.

Natus noster Evangelista æterni Verbi Incarnationem; postquam dixit verbum caro factum est, statim adjungit: & habitavit in nobis: De quo egicirato cap. 1. quæst. 60. 61. & 62. Nunc accipe Theod. homil. 2. de Nativitate Christi habitata apud Ephesinam Synodum, & ait: Si enim dignum Deo habitaculum in se ipsum constitueris, in te quoque habitaculum descenderis; & si non ad eum modum, quo in Christo. In Christo namque omnis Divinitatis plenitudo inhabitat. Sed o rei miraculum! Totam divinitatis plenitudinem in eo inhabitat corporaliter, & nihilominus tamen sylveira in Evang. Tom. VI.

reliqua omnia adimplet, ut universam creaturam excedat. Totus existens in uno, & à nulla interim creatura separatur, Si te dignum Deo habitaculum præparaveris, ipse in te habitaturus descendet, non sicut in Christo in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis Coloss. 2. corporaliter: Ad Colossenses 2. numer. 9. sed descendet per gratiam, ita in unoquoque, ut ab aliis non separetur; divina enim dona non in uno coarctantur, sed cumulatißimè in omnes stignantur. Vide supra Luc. 2. quæst. 3. num. 18. Luc. 11. quæst. 11. numero 57. 58.

Divina beneficia in omnes.

39. Isa. 9.

De Christo Domino ait Isaias 9. num. 6. Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis: Cum dicitur filius, non dicitur natus, sed datus, ut aperte videatur discrimen inter hunc filium, & alios; Alij filij nascuntur parentibus; sic nato Seth dixit Eva, posuit mihi Deus semen aliud pro Abel: Genes. 4. num. 25. sic & Abrahamo de Sera, ait Deus: Ex illa dabo tibi filium: Gen. 17. num. 16. Sic & Gabriel dicit Zachariæ patri Joannis Baptistæ: Uxor Elizabeth pariet tibi filium. Luc. 1. num. 15. At Jesus veniens in mundum non tantum dicitur natus, sed & datus omnibus in omnium salutem, & ideo idem Gabriel annuncians Incarnationem Domini Verbi Virginis Mariæ, ait: Concipies, & paries filium. Luc. 1. n. 31. Non dixit paries tibi ut dictum erat Zachariæ, quia hic Divinus filius Jesus totus datus est nobis, & à Patre, & à matre.

Gen. 4.

Gen. 17.

Luc. 1.

Jesus totus datus nobis à Patre, & à matre.

Theodot.

Eufeb.

Emil.

40. Psal. 18.

Profundè considera. Quod de Christi adventu in carnem ait Regius Vates Psalm. 18. num. 6. In sole posuit tabernaculum suum & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo: Si Deus dicitur, Solem inhabitare, cur non etiam dicitur, procedere tanquam sol illuminans universum mundum? Cur solis habitator noluit procedere tanquam sol? Nota Christus se totum communicat Ecclesie, ejusque filij.

Christus se totum communicat Ecclesie, ejusque filij.

serm. 5. de Nativitate ait: Intra artifex mundi angustias ventris humani, efficitur gravida mater intacta; & ecce tanquam sponsus de thalamo, Maria Christus procedit ex utero: Non ibi manet ut sol in caelo suo, sed ut sponsus processit, ut adhuc uxori suae, eique se totum communicet, ac tradat. Dum Christus in hoc mundo conversabatur, est nobiscum, & mundo in Sacrosancto Eucharistiae Sacramento.

Gratia data, & revelata per unigenitum Dei.

Joan. 1. num. 5. Joannes testimonium perhibet de ipso, & clamat, dicens. Hic erat, quem dixi; qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.

Num. 16. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

VERSIONES.

Syracus. n. 15. Joannes testatus est de eo, & clamavit, quem dicebam: hic est, qui post me venit, fuit ante me, quoniam prior est, quam ego.

Arabicus. Quia antiquior me est.

Persicus. Hic est, quem dixi, quod me posterior venit, & me prior est, quod me antiquior est.

Aethiopic. Quia anteivit me.

Vatablus. Qui cum me sequeretur, antecessit me.

Isidorus Clarus. Mihi antepositus est.

Aethiopicus n. 16. Quia ex abundantia eius, accepimus nos omnes gratiam pro gratia, seu super gratiam.

Persicus. Et scaturigine abundantiae eius.

EXPOSITIO I.

41. Joannes testimonium perhibet: Hoc Joannis testimonium, Jansen. & alij, qui concordiam Evangelicam contextunt; datum est post Christi baptismum, ac jejunium; tunc Christus ad Joannem venit, ut indicant illa verba demonstrativa: *Hic est, quem dixi*, nempe Luc. 3. n. 6. & 16.

42. Testimonium perhibet: id est, perhibuit, valde familiare praesens pro praeterito. Confirmat Noster Evangelista; id quod dixerat de Verbo Incarnato, quod erat, *Plenum gratia, & veritate*: ut notant D. Chrysof. Alcuin. & alij. Cor-

roborat, & confirmat testimonio Joann. Bap. quod ob illius sanctitatem, austeritatem erat magna estimationis, ac auctoritatis apud populum, cui nullus auderet contradicere; Ac si dicat Evangelista, non solum non vidimus Jesum plenum gratia, & veritate, sed etiam hoc ipsum testificatur Baptista adimplens suum munus ad quod missus est, supra num. 6. & 7. De testimonio perhiberet de tum nec subdit Noster Evangelista: *Clamat*: Alludens ad Vaticinium Isai. 40. num. 3. *Vox clamantis in deserto*; & ut ait D. Chrysof. homil. 1. in Joan. *Clamat cum propalatione, cum libertate, sine subreptione omnia praedica*: & noster D. Cyrillus in Concilio Ephesino: *Clamat*, ait, quem non ipse solus audivit, sed late per omnes sparsus est clamor eius, quia non in occulto; nec demissa, balbucientique voce, sed tuba sonantius clamat.

43. *Qui post me venturus est*: ad se manifestandum, praedicandum, ac docendum populum, cujus ego praecursor sum, parate Domino plebem perfectam: *ante me factus est*, id est; honore & dignitate, ac excellentia mihi antepositus est: ita Chrysof. Noster D. Cyrillus, D. August. Theophyl. exponunt. Unde ait Beda: *Quod ait, ante me non ad ordinem temporis, sed ad distantiam pertinet dignitatis; & verbum Graecum quo hic utitur Joannes dignitatem significat: Qui prior me erat*: sicut legunt Arab. Perficus: *Antiquior me est*: ut ait Daniel. 7. num. 9. *Antiquus dierum*: ut verus Deus ab aeterno, & Deus de Deo. Sic exponunt D. Chrysof. D. August. Euthym. Theoph. Rupert. Alb. Magn. ac proinde, prior, id est, prior, excellentior natura Divinitatis ac majestate, D. Cyrillus Alexandr. citandus quaestione sequenti, & si haec velis intelligere de Christo, ut vero Deo, ac homine, dic, qui prior me est, ac caput, ac princeps omnium praedestinatorum, secundum decretum divinae praedestinationis, in ipso enim omnes electi sumus.

44. *Et de plenitudine eius omnes nos accepimus*: Cujusnam sint haec verba maxime dubitant sancti Patres, ac Doctores, an sint Joannis Baptistae, vel Evangelistae: De quo quaestione 10. Confirmat Evangelista, id quod superius dixerat de Verbo Incarnato; *Vidimus eum plenum gratia, & veritatis*: Quod adeo verum est, ut de plenitudine gratiarum eius, nos Apostoli, ac omnes fideles acceperimus, Christus enim est caput Eccles. influens in omnes fideles tanquam in membra, non secundum omnem plenitudinem gratiae suae; sed prout decens, ac conveniens est, Beda ait: *Sancti non plenitudinem spiritus eius, sed de plenitudine eius, quantum ipse donat, accipiunt.*

45. *Gratiam pro gratia*: id est, nos de plenitudine eius accepimus gratiam nostram pro gratia ipsius Christi, seu per gratiam Christi, quae tanquam a capite in membra derivatur, ac dimanat; sic ait Paulus Rom. 5. n. 15. *si unus, scilicet, Adam, delicto multos mortui sunt: multo magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit*: &c. Gratia enim Dei abundavit in multis hominibus donata in Christo Jesu, seu per gratiam Christi, seu pro gratia Christi ut ipse apostolus ad Ephesios 1. num. 6. *Gratificavit nos Deus in dilecto filio suo*: Id est gratos nos fecit, gratiam nobis

nobis donavit per filium suum Jesum Christum seu pro gratia filii sui.

QUESTIO IX.

Quare Joannes incipiens dare Christi testimonium, de Christo ait: Qui post me venit, ante me factus est?

46. **E**X his verbis: *qui post me venit, ante me factus est*: Impie arguebant Ariani Verbum divinum esse factum, ac proinde creaturam; hanc impietatem refutant, ac rejiciunt omnes S. Patres D. Aug. D. Chryf. D. Athan. & alij supra citati in expositione; nam ante me factus non dicit productionem, vel creationem sed excellentiam, sublimitatem, ac majestatem; At proinde *Post me, & ante me*, id est, *post me*: tempore manifestabitur: *Ante me* vero gloria, honore me praecessit, & ante me erat; Unde ipse ait infra: *Cujus non sum dignus corrigiam calceamenti solvere*: Noster D. Cyrillus in Concilio Ephesino: *Joannes de Christo, quem praedicebat, ait: Qui post me venit, hoc est, post me in lucem prodit; prior me est, hoc est, dignitate, & gloria me praestare, sed & ipsa quoque subsistendi ratione, ut Deus me anteverit, quomodo ergo Joannes prior, & posterior secundum tempus exiit; quia Verbum Deus erat, & factus est caro; prius proinde erat, ut Verbum, posterius vero, ut homo.*

47. Non omittere hic apponere expositionem D. Thomae suo Commentario in Joan. ubi ait: *Ante me factus est homo*: perfectus, secundum sapientiam, & rationis usum perfectum juxta illud Jerem. 31. num. 22. *Formina circumdabit virum*. Nam etiam Christus post Joannem conceptus; tamen ante Joannem rationis usum, & viri sapientiam habuit; in primo conceptionis puncto constat quod Christus ante fuit conceptus quam Joannes esset natus, & perfectus homo & ideo dicit: *ante me factus est*; & quamvis concedamus, quod Joanni in sua sanctificatione datus est usus rationis, hoc factum est virtute Christi existentis in utero Virginis, ac post eius conceptum.

48. Maxime ad quaestionem: tria testimonia Baptista dat de Christo D. Primum hoc praesens: *Qui post me venit ante me factus est*: Secundum hoc cap. 1. num. 29. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollis peccatum mundi*: Tertium n. 34. *Ego vidi & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei*: Non statim Baptista in prima fronte Christo, quod erat filius Dei; sed paulatim ad tantam celebritudinem auditores disponit primo dicens, *quod erat ante ipsum, & prior ipso*: Secundum pro sua suprema dignitate, *tollebat peccata mundi*: Tertio aperte dicit, & clamat quod *hic est filius Dei naturalis*; & ita paulatim eos disponens eis aperit, & explicat sublimitate naturae Divinae in Christo D. Chrysof. homil. 12. in Joan. ait: *Non a principio dixit; quoniam hic est filius Dei unigenitus, sed clamat dicens*. Hic erat quem dixit, qui post me venit, ante me factus est: quia prior me

erat. *Quemadmodum enim matres avium non confestim pullos suos volationem docent, sed primo quidem extra nidum ducunt, postea vero aliam multo velociorem volationem apponunt, sic & Joannes non statim Judaeos ad alta ducit, sed interim paulatim a terra eos evolare docuit dicens: quod Christus melior eo erat, quod non parum interrim erat.*
Præclare praedixit Archangelus Gabriel de Joanne Baptista ad Patrem ejus Zachariam: *Replebitur Spiritu sancto adhuc ex utero matris suae*: Luc. 1. num. 15. Inde ejus virtus tam eminen- ter respundet, & nitet, quia cum primus in opinione hominum haberi posset, primam Christo cedit, & cum primum, ac majorem se esse profiteretur; quod sane non de lege nascentium; sed ex peculiari gratia ipsius Dei dimanat. Guarricus Abbas serm. 3. & ait: *Nobis non solum miranda, sed imitanda proponitur virtus humilitatis Joannis, qua major se credit, cum potuit, noluit, imo ne credentes, errarent, compefcuit. Fidelis enim amicus sponsi, magis amator Domini sui, quam sui: se minuit, ut ille cresceret, & de minoratione sui gloriam illius augere satagebat: Ideo nimirum magna est gloria eius in salutari tuo: in Jesu tuo Domino.*
Cum multa essent exortae contentiones inter pastores Abraham, & Lot; ait ei Abraham: *Ne quæso sis iurgium inter nos, frater enim sumus. Ecce universa terra coram te est, recede a me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego ad dexteram tenebo; si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Gen. 13. num. 8. Abrahamus gravior erat ætate, ac dignitate, utpote avunculus Lot, proindeque debebat ipse meliorem terræ partem eligere, & aliam Lot permittere, ita videbatur rectus ordo postulare: Cur ergo Abrahamus primum locum Lot concedit, cum ei esset debitus: Præclare D. Chrysof. hom. 33. ait: *Magna est justi hujus Philosophia, per omnia non vult esse onerosus fratri, quasi diceret, ut cessent contentiones; propterea te Dominum electionis, & arbitrum constituo, & omnem tibi potestatem do, ut terram, quam meliorem censes, tu eligas, & reliquam sinas esse meam. Nam hoc quis unquam, vel aequali, vel fratri faciendum censuit id quod fratri Abrahamus: At excellentis virtutis sua exhibet documentum. Non a communi hominum lege, non a natura, sed ab excellentissimæ virtutis gratia venit, quod inferiori, ac minori prima cedat. Expende verba sancti Doctoris: *Excellentis virtutis sua exhibet documentum*. Magna, & præclara suae virtutis facinora edidit Abrahamus, ut exit de terra sua, ac cognatione sua, dumque peregrinos ad hospitium recipit, ac tandem cum unigenitum filium in holocaustum offert; tamen modo cum inferiori prima dat, hoc suae insignis virtutis magnificè dicitur documentum, cum hoc fit valde mirabile, ac præter communem hominum modum.*